

змісту заповіту спадкують половину частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом (обов'язкова частка).

Отже, можна зробити висновок, що закон хоча і ставить інтереси малолітніх та неповнолітніх спадкоємців під особливий захист, та все ж окремі його норми потребують подальшого вдосконалення.

Література:

1. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
2. Борисова В.І. Цивільне право України: у 2 т. Том 1/Підручник / За заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – К., 2007. – 480 с.
3. Заїка Ю. Спадкове право України: Навч. посібник. – К. : Істина, 2006. – 216с.
4. Кухарев О. Є. Спадкове право України : навч.-практ. посіб. / О. Є. Кухарев. – К. : Правова єдність : Алерта, 2013. – 328 с.
5. Ярема А. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: [В 4 т.] / Академія суддів України – К. : «А.С.К.», 2004. – (Нормативні документи та коментарі). – Т. 3 : Договірні зобов'язання. Недоговірні зобов'язання. Спадкове право. – 927с.

Пучка Оксана Анатоліївна,

*Студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Давидова І.В.*

ПРАВОВІ СТАТУСИ ЗАЧАТОЇ, АЛЕ ЩЕ НЕ НАРОДЖЕНОЇ ОСОБИ У СПАДКОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ ТА ДИТИНИ, НАРОДЖЕНОЇ ПОЗА ШЛЮБОМ

Питання спадкового права залишаються в центрі уваги суспільства та держави, законодавців, кожного громадянина, оскільки питання спадщини стосуються інтересів кожного. Спадкове право являє собою сукупність правових норм, які встановлюють порядок переходу прав та обов'язків померлої особи (спадкодавця) за правом спадкування до спадкоємців.

Однією із найважливіших функцій держави є захист прав дитини.

Необхідність захисту спадкових прав зачатої, але ще не народженої дитини (особи), дитини, народженої поза шлюбом, правові статуси таких дітей набувають особливої актуальності, оскільки вказаному питанню не приділяється належної уваги вченими та законодавцями, які досліджуючи питання спадкових прав дитини, народженої у шлюбі, необґрунтовано залишають поза увагою правові аспекти спадкування дитини, народженої поза

шлюбом та дитини (особи) зачатої, але ще не народженої на час відкриття спадщини.

Розглядаючи питання про захист спадкових прав ненародженої дитини, вчені аналізують інститут насцитуруса (дитини, яка на момент смерті свого батька вже була зачата, але ще не народилася і має право успадкувати майно батька), маючи на увазі тільки дітей спадкодавця. При цьому, законодавець в ст. 1222 ЦК України не називає зачату, але не народжену на час відкриття спадщини, особу, – дитиною, щоб не допустити змішання термінів «особа» та «дитина». Вказана стаття зачатих, але не народжених визначає як «осіб», а ст. 1298 ЦК України зазначає їх як спадкоємців. З вказаного можна зробити висновок, що зачата дитина є не просто особою, а дитиною, інтереси якої захищаються законом. Однак, на практиці виникають ситуації, коли спадкодавець (батько) не залишає заповіт на користь дитини (особи), яка була зачата за його життя і народилася живою після відкриття спадщини. В даному випадку така дитина спадкує за ст. 1261 ЦК України. А якщо, наявний заповіт, то спадкоємцем за заповітом і за законом можуть бути особи, які були зачаті за життя спадкодавця і народилися живими після відкриття спадщини за нормами ст. 1222 ЦК України. При цьому, аналізуючи ст. 1222 ЦК України можна дійти висновку, що в ній йдеться про будь-яку ненароджену особу, що викликає дискусійні питання. Хоча ст. 1222 ЦК України й захищає інтереси ненародженої дитини, однак це не означає, що така дитина визнається суб'єктом права, оскільки її інтереси будуть враховуватися лише за умови, що вона народиться живою. Інтереси з оформлення спадщини та утримання речей до моменту досягнення нею повноліття будуть представляти батьки. Якщо заповіт спадкодавця складено на користь зачатої, але не народженої дитини, видача свідоцтва про право на спадщину та розподіл спадкової маси між усіма спадкоємцями може відбутися лише після народження дитини, визначеної у заповіті, у разі спадкування за законом. Видача свідоцтва про право на спадщину призупиняється і може відбутися лише після народження дитини незалежно від підстав спадкування – за заповітом чи за законом. Якщо ж на користь зачатої, але ще не народженої дитини було складено заповіт, а вона народилася мертвою або ж зовсім не народилася, – заповіт втрачає силу. Якщо ж народиться двійня, заповідане майно підлягає поділу між ними рівним частинами, – доцільне в заповіті передбачати такий момент. Враховуючи той факт, що ненароджена дитина не може бути суб'єктом прав у класичному розумінні, з метою визначення її правового статусу та захисту прав людини необхідно визнати за нею умовну правоздатність, адже вона є людиною, а тому не слід порушувати норми про рівність усіх осіб мати права та обов'язки. При цьому, задля уникнення ситуацій, які б виникли при визнанні правоздатною

зачатої дитини, яка потім не народилася чи народилася мертвою, в зв'язку з чим її існування не мало юридичного значення, – найбільш реальним виходом з цієї ситуації є закріплення на законодавчому рівні норми, яка б визначила спеціальний статус, зачатої, але ще не народженої дитини, який би дав можливість захистити її права: *«Людина, якщо вона народилася живою є правоздатною з моменту зачаття»*.

Відповідно до чинного законодавства, ст. 9 Європейської конвенції про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом, ратифікованої 14 січня 2009 року, дитина народжена поза шлюбом, має таке саме право на спадкування майна своїх батька й матері, а також члена сім'ї та родича з боку батька або матері, як і дитина, народжена в шлюбі. Реалізація права дитини на утримання та виховання її батьками залежить від волі останніх та їх дій чи бездіяльності, тому й обов'язковою для встановлення батьківства в такому випадку є наявність соціальної складової, внаслідок чого право на спадщину обумовлене з поміж іншого походження дитини від батьків, а для визнання дитини спадкоємцем кровної спорідненості самої по собі може бути достатньо.

Згідно ст. 52 Конституції України діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним. Важливим є визнання походження дитини. Законодавство України визначає два порядки визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі: добровільний (за спільною заявою матері та батька дитини – ст. 126 СК України; за заявою чоловіка, який вважає себе батьком дитини – ст. 127 СК України) та судовий. Стаття 3 Європейської конвенції про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом також визначає, що батьківство стосовно кожної дитини, народженої поза шлюбом, може бути підтверджене або встановлене шляхом добровільного визнання або за рішенням суду. Аналіз зазначених норм права визначає право на спадщину позашлюбних дітей таке ж, як у дітей народжених у шлюбі. Юридичне оформлення відносин батьків не впливає на правове становище їх дитини. Єдиною проблемою є доведення факту спорідненості спадкодавця і дітей, чиї матері заявляють права на спадок. Ситуація є рідкісною, але вкрай конфліктною для родичів спадкодавця. Істотною відмінністю позашлюбних дітей і дітей, народжених в шлюбі є те, що якщо батьківство позашлюбних дітей не встановлено, його досить тяжко доводити в судовому порядку, а дітям, народженим в шлюбі вказаний факт доводити не потрібно, оскільки дитина, яка зачата і (або) народжена в шлюбі походить від подружжя.

Отже, спадкування є фактичним виконанням останньої волі померлої особи, а тому держава повинна забезпечити її повне й неухильне виконання незалежно від того, чи було складено заповіт. При цьому, законодавцю

необхідно вдосконалити інститут захисту прав дітей, народжених поза шлюбом задля захисту їх від незаконного та несправедливого позбавлення права на отримання певних майнових благ, що залишаються після померлого. Наразі залишаються невирішеними питання, які стосуються судового захисту дитини, що обумовлено як недосконалістю сімейного та цивільно-процесуального законодавства України, так і відсутністю спеціальних нормативно-правових актів, які б регламентували, саме, правовий статус дитини, чи є зачата, але не народжена дитина суб'єктом права, і відповідно, чи має вона правоздатність. Формально державою гарантоване право дитини, а реально здійснити захист їх в Україні дуже складно, а тому питання судового провадження у справах про захист прав дитини, зокрема такої, що народжена поза шлюбом, повинні стати предметом подальших ґрунтовних наукових досліджень. Не виключається й необхідність встановлення правової охорони прав та законних інтересів зачатої дитини як майбутнього суб'єкта права.

Література:

1. Конституція України: затверджена Законом України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (із змін., внесеними згідно із Законом Країни від 1 лютого 2011 № 2952-VI (2952-17) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30..
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2003, №№ 40-44, ст.. 356
3. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2002, № 21-22, ст.. 135
4. Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом, ратифікована Законом №862-VI (862-17) від 14.01.2009 року
5. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар/Ю.О. Заїка; ред.. І.В. Спасибо-Фатєєва. – Т.12: Спадкове право.
6. Розгон О.В. «Правовий статус зачатої, але ще не народженої особи у спадкових відносинах» / О.В. Розгон//Науково-практичний журнал «Мала енциклопедія нотаріуса». -2013. – № 5(7).
7. Фурса С.Я. Спадкове право. Теорія і практика: навчальний посібник / С.Я. Фурса, Є.І. Фурса. – К. : Атіка, 2002